

Anna Drzewińska
Wyższa Szkoła Przedsiębiorczości i Zarządzania
im. L. Koźmińskiego w Warszawie

Wybrane problemy projektowania wielojęzycznych materiałów edukacyjnych na potrzeby nauczania przez Internet

Obecnie w Polsce stosunkowo niewiele instytucji edukacyjnych oferuje kursy lub studia internetowe. Z uwagi jednak na uwarunkowania zewnętrzne (np. otwarcie granic, mobilność kadry naukowej i studentów) oraz wewnętrzne (np. poszukiwanie nowych odbiorców edukacji za granicą i związane z tym rozszerzanie oferty edukacyjnej przez poszczególne instytucje edukacyjne), coraz pilniejszą koniecznością staje się przygotowanie równoległych materiałów edukacyjnych w kilku językach.

W opracowaniu przedstawiono wybrane problemy związane z projektowaniem wielojęzycznych materiałów edukacyjnych na potrzeby nauczania przez Internet.

Nauczanie na odległość

W odniesieniu do zjawiska, jakim jest nauczanie przez Internet występują w literaturze przedmiotu takie terminy, jak np.: na odległość (*distance*¹); online²; w oparciu o sieć (*network-based*³); w oparciu o strony internetowe (*web-based*⁴); otwarte (*open*); elastyczne (*flexible*). Coraz częściej pojawia się także termin e-learning, który przeciwstawiany jest stacjonarnemu trybowi organizacji procesu edukacyjnego, natomiast w połączeniu z nim daje sposób organizacji tego procesu określany jako mieszany, hybrydowy, zintegrowany (*blended, hybryd, integrated*). Sposoby rozumienia i definiowania tych terminów są dalece niejednoznaczne, a przy tym każdy z nich kładzie nacisk na nieco inny aspekt wykorzystywania Internetu.

Zagadnienia przedstawione w opracowaniu dotyczą fragmentu rzeczywistości empirycznej, jakim jest realizacja procesu dydaktycznego na odległość przez Internet w środowisku cyfrowym. Jako „środowisko cyfrowe” będzie rozumiane środowisko elektroniczne utworzone w sieciach

¹ Por. C.J. Doughty, H.L. Long, *Optimal Psycholinguistic Environments For Distance Foreign Language Learning*, Language Learning & Technology [online], 2003, nr. 7 (3), lt.msu.edu/vol7num3/doughty/default.html [30.09.2003]; G.E. Kedrova, *Методы оптимизации компьютерной обучающей среды по лингвистике для систем дистанционного обучения в интернете*, 2000, www.philol.msu.ru/~kedr/kedr-ulj.htm [28.01.2002]; N. Sampson, *Meeting the Needs of Distance Learners*, Language Learning & Technology [online], 2003, nr. 7 (3), lt.msu.edu/vol7num3/sampson/default.html [30.09.2003].

² Por. R. Mason, *Models of Online Courses*, ALN Magazine [online], nr. 2 (2)

www.aln.org/publications/magazine/v2n2/mason.asp [16.12.2001]; J. Swaffar, S. Romano, P. Markley, K. Arens (red), *Language Learning Online. Theory and Practice in the ESL and L2 Computer Classroom*, Austin, Texas 1998; G. Salmon, *E-tivities. The key to active online learning*, Kogan Page Limited, 2003.

³ M. Warschauer, R. Kern (red.), *Network-based Teaching: Concepts and Practice*, New York 2000.

⁴ D. Mioduser, R. Nachmias, O. Lahav, A. Oren, *Web-Based Learning Environments: Current Pedagogical and Technological State*, JRCE [online] 2000, 33 (1). www.iste.org/jrte/33/1/abstracts/mioduser.cfm [8.01.2001].

komputerowych, zwłaszcza w Internecie, w wyniku świadomych działań człowieka, czyli środowisko przetransformowane przez człowieka i dostosowane do jego potrzeb⁵.

Systemy wspomagające nauczanie na odległość

Współcześnie wykorzystywane technologie informatyczne umożliwiają tworzenie systemów wspomagających zarządzanie treściami i procesami edukacyjnymi. W tym kontekście pojawiają się

w literaturze takie określenia, jak: wirtualne środowisko edukacyjne (*virtual learning environment*, VLE, <http://www.jisc.ac.uk/vle/>), środowisko zarządzania procesem uczenia się (*managed learning environment*, MLE, <http://www.jisc.ac.uk/mle/>), system zarządzania procesami edukacyjnymi (*learning management system*, LMC), system zarządzania treściami edukacyjnymi (*learning content management system*, LCMS⁶), portal edukacyjny⁷, platforma edukacyjna⁸.

Pomijając kwestię funkcji poszczególnych systemów można zauważyć, że obecnie to system determinuje ilość i rodzaj materiałów edukacyjnych wykorzystywanych w procesie dydaktycznym, tzn. materiały są projektowane i tworzone na potrzeby konkretnego systemu, a nie odbiorców. Tymczasem kierunek myślenia dydaktycznego powinien być odwrotny, gdyż to treści determinują sposób planowania procesu dydaktycznego.

Wielojęzyczne materiały edukacyjne

Internet jako sieć o zasięgu globalnym, jest z założenia ponadnarodowy i wielojęzyczny. Odzwierciedlają to zasoby Internetu, tworzone w różnych językach i przeznaczone dla odbiorców posługujących się różnymi językami.

Trzeba jednak odróżnić zasoby Internetu od internetowych materiałów edukacyjnych. Te pierwsze istnieją i są tworzone na zasadzie dowolności i dobrowolności dostępu. Te drugie natomiast są tworzone z myślą o zorganizowanym procesie i w związku z tym zakładają określoną progresję i możliwość weryfikacji wiedzy.

Obecnie realizowane w Polsce studia internetowe są prowadzone w języku polskim i z założenia przeznaczone dla Polaków. Niemniej wyzwania edukacyjne związane m.in. z mobilnością kadry naukowej i studentów, rozszerzaniem oferty edukacyjnej ośrodków akademickich o programy edukacyjne realizowane w języku obcym oraz poszukiwaniem nowych grup odbiorców i stworzeniem odbiorcom procesu edukacyjnego możliwości dostępu do edukacji w języku narodowym sprawiają, że pilną potrzebą staje się konieczność przygotowania równoległych materiałów edukacyjnych w różnych językach.

---

⁵ Więcej o rozważaniach na temat „cyfryzacji” i „digitalizacji” zob. w tomie: W. Krzemińska, P. Nowak (red.), *Cyfryzacja w procesach komunikowania*, Poznań 2004.

⁶ Por. np. A. Chmielewski, *Nowoczesne rozwiązania technologiczne w nauczaniu przez Internet na przykładzie systemów klasy LCMS, MEWa* [online] 2002, nr. 5 www.okno.pw.edu.pl/mewa-new/mewa_nr_5/mewa_nr_5.php [05.01.2003].

⁷ Por. B. Galwas, *Współczesne systemy kształcenia ustawicznego i kształcenia na odległość*, MEWa [online], 2000, 1, www.okno.pw.edu.pl/mewa/index.htm [26.07.2002].

⁸ Por. S. Britain, O. Liber, *A Framework for Pedagogical Evaluation of Virtual Learning Environments*, www.leeds.ac.uk/educol/documents/00001237.htm [03.01.2002].

Projektowanie wielojęzycznych materiałów edukacyjnych na potrzeby Internetu

W przypadku realizowania kursu przez Internet w odniesieniu do materiałów edukacyjnych pojawia się grupa nowych zagadnień, jak np.: format materiałów, sposób dostępu do materiałów, czas dostępności materiałów, język materiałów, ilość materiałów dostępnych dla studenta, układ treści w materiałach internetowych, sposób przemieszczania się po materiałach internetowych.

Format materiałów

Jako „format materiałów” będzie tu rozumiany sposób utrwalenia wytworów komunikacyjnego funkcjonowania człowieka i ich materialnego istnienia, np. jako tekst (drukowany lub elektroniczny), nagranie audio, obraz statyczny i dynamiczny (np. film, nagranie wideo), animacja.

Przy planowaniu kursu języka obcego w środowisku cyfrowym trzeba uwzględnić pewną nowość wynikającą z właściwości tego środowiska. Chodzi tu mianowicie o możliwość wykorzystania różnych formatów utrwalania wytworów działalności komunikacyjnej człowieka i zintegrowania ich w jednym kanale, jakim jest Internet, oraz o odmiennosć sposobów obcowania z informacją utrwaloną w postaci elektronicznej, co przekłada się na niespotykane dotychczas możliwości przeszukiwania, przesyłania i korzystania z niej⁹.

Sposób dostępu do materiałów

Jeśli chodzi o sposób dostępu uczącego się do materiałów, jakie mogą być wykorzystywane w czasie realizacji kursu języka obcego na odległość przez Internet, to kwestie, które trzeba rozpatrzyć, dotyczą przede wszystkim tego, czy materiały te mają być dostępne online (przy czym trzeba zaznaczyć, że wykorzystywane mogą być materiały online dostępne zarówno na platformie, jak i w Internecie), czy off-line (elektroniczne i/lub drukowane).

W przypadku dostępu do zasobów online, obecnie wykorzystywane są różne rozwiązania, przy czym każde ma swoje wady i zalety. Można tu wymienić następujące możliwości dostępu:

- wykup loginów (dostępu) do zasobów i serwerów zewnętrznych dostawców treści edukacyjnych;
- wykorzystanie własnych materiałów (tworzonych na potrzeby danego kursu) i własnej platformy (gotowego produktu/tworzonego na zamówienie) i serwerów;
- wykorzystywanie istniejących zasobów internetowych.

Czas dostępności materiałów

W przypadku wykorzystywania do realizacji kursu języka obcego materiałów online na platformie istotną kwestią jest określenie czasu ich dostępności. Możliwości w tym zakresie są dwie: materiały mogą być dostępne tylko przez czas trwania kursu albo także po zakończeniu kursu (przy czym zazwyczaj czas ich dostępności po zakończeniu kursu także jest określony, np. dwa tygodnie).

Język materiałów

Jeśli chodzi o język materiałów elektronicznych, trzeba rozważyć kwestie języka poleceń do zadań i języka samych zadań.

Uznaje się, że materiały kursu powinny być przygotowane w taki sposób, aby zadania były przygotowane i proponowane uczącemu się w języku docelowym, natomiast żeby język poleceń był wyświetlany w języku, który wybierze sam uczący się. Decyzja w zakresie wyboru języka poleceń dotyczy wyboru między językiem, który on sam uznaje za pierwszy, a docelowym.

Przyjmując, że rozumienie najlepiej następuje w języku pierwszym, chodzi tu o zmniejszenie obciążenia kognitywnego i stworzenie takiej sytuacji, w której Polak uczący się angielskiego będzie mógł zdecydować, czy chce, żeby polecenia do zadań były wyświetlane po polsku, czy po angielsku. Wymaga to oczywiście odpowiedniego wcześniejszego przygotowania materiałów elektronicznych wykorzystywanych w trakcie kursu.

Ilość materiałów dostępnych dla uczącego się

Decyzje dotyczące określenia ilości materiałów dostępnych jednorazowo dla uczącego się mają istotne konsekwencje dla kształtowania sposobów jego pracy w środowisku cyfrowym.

Materiał może być udostępniany fragmentami, w porcjach (np. 1 lekcja, 1 moduł w określonym przedziale czasowym), może też być udostępniony od początku kursu w całości. Udostępnianie materiału porcjami ogranicza ilość materiału przewidzianego na daną jednostkę czasu. Z jednej strony, może to ułatwiać uczącemu się ogarnięcie danej porcji materiału, z drugiej zaś podział na porcje jest podziałem sztucznym, wymuszonym przez sposób przygotowania materiałów, i może mieć niewiele wspólnego z potrzebami informacyjnymi danego uczącego się. Udostępnienie całego materiału kursu naraz i od początku trwania kursu może wywołać u uczących się poczucie chaosu i zagubienia wobec podwójnej nowości – samego kursu internetowego oraz nowego materiału i jego zorganizowania.

Układ treści

Układ treści w materiałach elektronicznych może być tematyczny albo chronologiczny, przy czym zazwyczaj jest on ustalany przez prowadzącego, a uczący się nie ma możliwości wpływania na układ prezentowanych treści.

Sposób przemieszczania się uczącego się po materiałach

Sposób, w jaki uczący się przemieszcza się po materiałach elektronicznych, ma istotne konsekwencje dla jego pracy w środowisku cyfrowym. Materiały powinny być przygotowane w taki sposób, by zapewniały zarówno możliwość wyboru podstawowej ścieżki przemieszczania się po materiałach, proponowanej przez autorów (*default path*), jak i ścieżek alternatywnych (*alternative learning paths*), ustanawianych przez danego uczącego się.

Istniejące w literaturze przedmiotu określenie sposobu przemieszczania się po materiałach jako *knowledge navigation*¹⁰, czyli nawigowanie po wiedzy, podkreśla znaczenie możliwości strukturyzowania kontaktu uczącego się z inputem informacyjnym.

---

⁹ Por. J. Lewandowski, *Nowe multimedia = nowe typologie glottodydaktyczne*, „Przegląd Glottodydaktyczny” 1998, t. 16, s. 5-11.

¹⁰ Por. np. M. McVay Lynch, *The online educator. A guide to creating the virtual classroom*, London, New York 2002.

Podsumowanie

Kursy i studia internetowe istniejące obecnie w Polsce są w większości przypadków przeznaczone dla Polaków i realizowane w języku polskim. Potrzebą chwili staje się jednak przygotowanie oferty edukacyjnej przeznaczonej dla różnych grup odbiorców o różnych potrzebach informacyjnych, w różnych językach narodowych. Internet jako cyfrowe środowisko edukacyjne oferuje nowe możliwości obcowania uczących się z materiałami edukacyjnymi, co wymaga adekwatnego dla nowych warunków edukacyjnych ustrukturyzowania zarówno samego procesu dydaktycznego, jak i materiałów edukacyjnych wykorzystywanych w jego trakcie.

Bibliografia

E. Czykwin, D. Misiejuk, *Dwujęzyczność i dwukulturowość w perspektywie psychopedagogicznej*, Białystok 1998.

A. Drzewińska, *Функции компьютера в процессе обучения иностранному языку*, [w:] *Материалы 2-ой Всероссийской конференции Теория и практика речевых исследований (APCO-2001)*, Москва 2001, s. 53-54.

A. Drzewińska, *Языки русского Интернета с перспективы глоттодидактики*, [w:] *IX Международная научно-методическая конференция Новое в теории и практике описания и преподавания русского языка*, Warszawa 2002, s. 99-103.

A. Drzewińska, *Designing and Developing Multilingual Resources for Internet-Based Language Courses*, [w:] W. Krzemińska, P. Nowak (red.), *Cyfryzacja w procesach komunikowania*, Poznań 2004, s. 81-90.

A. Drzewińska, *Foreign Language Courses via the Internet in Poland*, [w:] W. Krzemińska, P. Nowak (red.), *Cyfryzacja w procesach komunikowania*, Poznań 2004, s. 91-100.

S. Juszczak, *Kształcenie na odległość elementem powszechnej edukacji medialnej w społeczeństwie informacyjnym*, [w:] S. Juszczak (red.), *Edukacja medialna w społeczeństwie informacyjnym*, Toruń 2002, s. 31-45.

J. Lewandowski, *Nowe multimedia = nowe typologie glottodydaktyczne*, „Przegląd Glottodydaktyczny” 1998, t. 16, s. 5-11.

M. McVay Lynch, *The online educator. A guide to creating the virtual classroom*, London, New York 2002.

G. Salmon, *E-tivities. The key to active online learning*, Kogan Page Limited, 2003.

J. Swaffar, S. Romano, P. Markley, K. Arens (red.), *Language Learning Online. Theory and Practice in the ESL and L2 Computer Classroom*, Austin, Texas 1998.

M. Warschauer, R. Kern (red.), *Network-based Teaching: Concepts and Practice*, New York 2000.

Netografia

S. Britain, O. Liber, *A Framework for Pedagogical Evaluation of Virtual Learning Environments* www.leeds.ac.uk/educol/documents/00001237.htm [03.01.2002].

A. Chmielewski, *Nowoczesne rozwiązania technologiczne w nauczaniu przez Internet na przykładzie systemów klasy LCMS, MEWa* [online] 2002, nr. 5 www.okno.pw.edu.pl/mewa-new/mewa_nr_5/mewa_nr_5.php [05.01.2003].

C.J. Doughty, H.L. Long, *Optimal Psycholinguistic Environments For Distance Foreign Language Learning*, *Language Learning & Technology* [online], 2003, nr. 7 (3), lt.msu.edu/vol7num3/doughty/default.html [30.09.2003].

A. Drzewińska, M. Rzeźnik, *Teaching English to IT Students in the e-learning format*, *Teaching English with Technology* [online], 2004, nr. 4 (2), www.iatefl.org.pl/call/j_article17.htm.

J.L. Egbert, L.M. Jessup, *Analytic and Systemic Analyses of Computer-Supported Language Learning Environments*, TESL-EJ [online], nr.2 (2) www.kyoto-su.ac.jp/information/tesl-ej/ej06/a1.html [02.07.2002].

B. Galwas, *Współczesne systemy kształcenia ustawicznego i kształcenia na odległość*, MEWa [online], 2000, 1, www.okno.pw.edu.pl/mewa/index.htm [26.07.2002].

B. Galwas, J. Nowak, S. Nowak, M. Pajer, P. Witonski, *Edukacja w Internecie*, MEWa [online], 2002, 1 www.okno.pw.edu.pl/mewa/index.htm [26.07.2002].

G.E. Kedrova, *Методы оптимизации компьютерной обучающей среды по лингвистике для систем дистанционного обучения в интернете*, www.philol.msu.ru/~kedr/kedr-ulj.htm [28.01.2002].

R. Mason, *Models of Online Courses*, ALN Magazine [online], nr. 2 (2) www.aln.org/publications/magazine/v2n2/mason.asp [16.12.2001].

D. Mioduser, R. Nachmias, O. Lahav, A. Oren, *Web-Based Learning Environments: Current Pedagogical and Technological State*, JRCE [online] 2000, 33 (1). www.iste.org/jrte/33/1/abstracts/mioduser.cfm [8.01.2001].

A. Müller-Hartmann, *The role of tasks in promoting intercultural learning in electronic learning networks*, Language Learning & Technology [online], 2000, nr. 4 (2) llt.msu.edu/vol4num2/muller/default.html [04.01.2002].

A. Nichols, M. Ferketich, J. Jacoby, *Introduction to online education*, www.coyotenevmedia.com/education/online.html [27.04.2002].

Requirements for a Virtual Learning Environment, www.jisc.ac.uk/pub00/req-vle.html [01.01.2002].

F. Riley, *Developing multimedia courseware*, www.hull.ac.uk/itti/bk_dnlid.html [08.01.2001].

N. Sampson, *Meeting the Needs of Distance Learners*, Language Learning & Technology [online], 2003, nr. 7 (3), llt.msu.edu/vol7num3/sampson/default.html 30.09.2003 r.

M. Smith, U. Salam, *Web-based ESL courses: A search for industry standards*, CALL-EJ Online [online], 2000, 2 (1). www.clec.ritsumeai.ac.jp/english/callejonline//5-1/msmith&salam.html [15.09.2004].

A. Stanisławska, *W poszukiwaniu optymalnego modelu kształcenia przez Internet. Metody projektowania kursów zdalnych*, MEWa [online], 2002, 5, www.okno.pw.edu.pl/mewa-new/mewa_nr_5/stanislawaska.pdf [15.05.2003].

J. Stepp-Greany, *Student perceptions on language learning in a technological environment: implications for the new millennium*, Language Learning & Technology [online], 2002, nr. 6 (1) llt.msu.edu/vol6num1/STEPPIGREANY/default.html [29.09.2002].

Abstract

In the article, selected issues connected with designing multilingual educational resources for Internet-based courses have been discussed. The author argues that the challenges of providing multilingual speakers with high-quality educational experiences in the new digital learning environment call for completely new ways of presenting information in the Internet resources.

Nota o autorze

Autorka jest lektorką języka angielskiego w Wyższej Szkole Przedsiębiorczości i Zarządzania im. L. Koźmińskiego w Warszawie. Od kilku lat zajmuje się problematyką e-learningu. Od dwóch lat współpracuje z Centrum Otwartej i Multimedialnej Edukacji Uniwersytetu Warszawskiego, gdzie jest jedną z osób prowadzących internetowy kurs języka angielskiego. W dorobku naukowym ma publikacje dotyczące nauczania przez Internet oraz wystąpienia z referatami na konferencjach w kraju i za granicą.